

Sunuş

İdris YÜCEL

Hacettepe Üniversitesi

Yakın dönem Cumhuriyet tarihimizin, Osmanlı Devleti'nin özellikle son asrında vuku bulan birçok toplumsal, siyasal ve askeri meseleden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği gerçeğinden hareketle bu sayımızda da Osmanlı geçmişine dair incelemelere yer vermeye devam ediyoruz. Bahsi geçen çalışmalardan ilki, 19. Yüzyıl boyunca büyük güçlerin nüfuz mücadelesinde kesişme noktası olarak tanımlayabileceğimiz Balkan coğrafyasına, Sırbistan'a dair. Selim ASLANTAŞ, çalışmasında Sırbistan'ın ilk anayasası olarak ifade ettiği *Turski Ustav*'ın (Türk Anayasası) tarihçesini Osmanlı Devleti, İngiltere ve Rusya'nın bölgeye ilişkin politikaları bağlamında ele almaktadır.

İstisnai mahiyetteki Altıncı Daire-i Belediye'yi göz ardı ettiğimizde, özellikle Batı Avrupa metropol ve kentlerine kıyasla modern anlamda bir Türk belediyecilik anlayışının ve buna bağlı bir şehir silüetinin neredeyse asırlar süren bir gecikme yaşadığını söylemek yanlış olmaz. Işıl UÇMAN ALTINIŞIK ve M. Burak ALTINIŞIK *An Assessment on the Definition of Publicity in Ottoman Context* başlıklı çalışmalarında 19. yüzyıldaki sözkonusu yeni modern yapılı çevrenin zaman-mekân kültüründeki dönüşüme dair ilginç analizler ortaya koymakta.

Demokrasi tarihimizde önemli bir aşama olarak kabul edilen II. Meşrutiyet, ilanı akabinde Osmanlı toplumunun Bâbîâli nezdinde temsili adına renkli ve heyecanlı görüntüler sunmuştu. Ancak yönetici elit ve aydınların mayalamaya çalıştığı *Osmanlılık* ruhunun toplumun farklı kesimlerince kabul görmediğini anlamak fazla zaman almadı. Nilüfer ERDEM, çalışmasında Meşrutiyet meclisinin Rum milletvekillerinden Harisiyos Vamvakas'ı, söylev ve faaliyetleri çerçevesinde analiz ederek son dönem Osmanlı politik dünyasına dair kesitler sunmaktadır. Öte yandan, aynı dönemde *Büyük Savaş*'ın uzun ve yıpratıcı bir hal alması, gerek Osmanlı'yı gerekse müttefik güçleri, askeriyenin ve kamuoyunun moral durumunun yükseltilmesi adına bazı girişimlere sevk etmişti. Avusturya - Macaristan İmparatoru Karl ve eşi İmparatoriçe Zita 1918 Mayıs'ında İstanbul'a bir ziyaret gerçekleştirerek birçok resmi ve özel temaslarda bulunmuşlardı. Ali Servet ÖNCÜ, çalışmasında bu ziyaretin detayları ve arka planına ilişkin analizler sunmaktadır.

2. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda, Türkiye'de demokratik rejimin şekillendiği ve siyasal hayatın değiştiği kritik bir süreçte iktidarı devralan Demokrat

Parti, yeni bir siyasetçi tipinin de ortaya çıkmasına yol açmıştır. Günümüzde izlerini yoğun olarak devam ettiren bu siyasi hareket, araştırmacı Gülay SARIÇOBAN'ın tasviriyle, halkın ayağına giden, popülist söylemleri olan, dini ön plana çıkararak, muhalefeti sınırlandırmak adına demokratik değerlerden ödün veren, diğeri taraftan bilinçli ve liberal politikalar üretip Batıyı hedef alan bir siyasetçi tipi yaratmıştır. Bu bağlamda Sarıçoban, çalışmasında Demokrat Parti'nin ortaya çıkardığı politik atmosferde yetişen bir siyasî portreyi, Samet Ağaoğlu'nu değerlendirmektedir. Patrikhanenin inisiyatifine bağlı olarak 1971 yılında faaliyetlerine son verilen Heybeliada Ruhban Okulu'nun teoloji bölümü, aradan geçen süreç içerisinde bir dizi tarihi, siyasi ve tederisi tartışmayı beraberinde getirerek güncelliğini korumuştur. Emruhan YALÇIN, Heybeliada Ruhban Okulu'nun Patrikhane'nin talep ettiği koşullar çerçevesinde yeniden açılması tartışmalarına, *Lozan*'dan modern Türk hukuk sistemine dek bir dizi anayasal ve uluslararası akit ışığında yaklaşarak, konuyu geniş ölçekli bir perspektiften değerlendirmektedir.

Kırımlı bir aydın, şair, ilim adamı ve dilbilimci olarak karşımıza çıkan Bekir Sıtkı Çobanzade, Türkoloji biliminin temellerinin inşasındaki katkısıyla tanınmaktadır. Elnur AĞAYEV, 1920'li ve 1930'lu yıllarda Azerbaycan'ı Tedkik ve Tetebbu Cemiyeti'nde gerçekleştirdiği faaliyetler çerçevesinde Çobanzade'nin bu yıllar Türkiye'sindeki maarif ve medeniyet sahalarında yapılan ıslahatlara bakışını ortaya koymaktadır. Aynı yıllarda, Balkan coğrafyasında da Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip eden ve gündeme taşıyan bir kitlenin varlığı söz konusudur. Metin OMER, çalışmasında 1930 yılında Romanya'da yayın hayatına başlayan *Türk Birliği* gazetesinin tarihçesine ve buradaki Türk matbuatına dair içerik analizleri sunmaktadır. Cumhuriyet dönemi süreli yayıncılığına ilişkin bir diğeri çalışma Serhat KÜÇÜK tarafından *Türkiye'de Bilimin Popülerleştirilmesi Sürecinde Süreli Yayıncılığın Rolü: Fen Âlemi Örneği (1925-1926)* başlığı altında gerçekleştirildi. Küçük, çalışmasında Türkiye'nin ilk popüler bilim dergisi olan Fen Âlemi'ni, orijinal nüshaları üzerinden söylem analizine tabi tutmak suretiyle, bilimin geniş kitlelere yalın bir dille aktarımına ve bu politikanın arkaplanına dair tespitler sunmaktadır.